

Správa o stave realizácie Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020

Správa o stave Národný program aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020 /NPAS/ predstavuje zásadný krok dopredu nielen svojim obsahom a filozofiou, ale aj spôsobom . Na tomto zásadnom strategickom dokumente, prijatom v decembri minulého roku vládou, sa veľmi aktívne podieľali seniorské organizácie a ďalšie mimovládne štruktúry, pracujúce s touto problematikou. A je tiež potešujúce, že v ich mene možno vystúpiť so správou o stave jej realizácie.

Vláda sa rozhodla, že bude jej plnenie hodnotiť každé dva roky a uvedomujeme si, že tento náš monitoring po približne trištvrte roka je iba čiastkový. Považujeme však za osožné aj v takejto predbežnej podobe vyzdvihnúť pozitíva, upozorniť na nedostatky a najmä pripomenúť najnaliehavejšie priority pri realizácii NPAS.

Za najdôležitejšie považujeme, že aj zásluhou tohto dokumentu a ďalších podnetov si spoločnosť čoraz naliehavejšie uvedomuje principiálny význam aktívneho starnutia ako kľúčového nástroja riešenia veľkej celospoločenskej výzvy v podobe starnutia populácie. To nie je možné bez účasti organizácií, zastupujúcich starších občanov, súčasných i budúcich seniorov. Výrazom presadzovania tohto participatívneho princípu je aj spôsob práce Rady vlády pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie.

Túto skutočnosť vyzdvihuje pri svojom hodnotení NPAS tiež naša najpočetnejšia seniorská organizácia, podčiarkuje dôležitosť zapojenia všetkých relevantných rezortov do jeho realizácie a ako prvé dôležité výsledky pripomína v Rade už predloženú informáciu Stav sociálnej situácie seniorov a pripravovaný materiál Ministerstva zdravotníctva SR o stave zdravotnej starostlivosti o seniorov.

Hoci sa v ďalšom v tejto správe budeme držať štruktúry NPAS, chceme hneď na úvod pripomenúť, že vo viacerých hodnoteniach / správy Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, upozornenia Európskej

komisie k stavu verejných financií a ďalšie/ je práve táto otázka postavená do popredia v súvislosti s dopadmi starnutia populácie a treba jej venovať mimoriadnu pozornosť.

V NPAS sú hneď na začiatok zaradené otázky ochrany ľudských práv starších osôb, právnej ochrany seniorov a zneužívania a zlého zaobchádzania so staršími ľuďmi. Tu na jednej strane treba oceniť zvýšenú pozornosť boju proti „šmejdov“, problematike exekúcií dôchodkov či avizované zvýhodnenie poskytovania právnej pomoci pre seniorov. Súčasne je však nevyhnutné vystupňovať úsilie všetkých relevantných rezortov a inštitúcií v boji proti množiacim sa a často veľmi brutálnym formám zneužívania a zlého zaobchádzania so staršími ľuďmi.

Veľmi dôležitou témou sa stáva zamestnanosť a zamestnateľnosť starších ľudí. Skupina nad 50 rokov je druhá najpočetnejšia a najohrozenejšia u nás pri nezamestnanosti a takto, hneď za mladými nezamestnanými, k tomu pristupuje MPSVR SR a úrady práce. Dôležitým signálom je, že naša Rada má už vo svojom názve aj „prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie“. Na druhej strane je u nás minimálne využívaný model vekového manažmentu / Age Managment/ a v tomto smere sa objavujú iba prvé lastovičky. Veľa sa môžeme poučiť z čerstvých skúseností v susednej Českej republike.

S touto problematikou je nerozlučne spojené celoživotné vzdelávanie. Asociácia Univerzít tretieho veku na vysokých školách a univerzitách ponúka inovované a rozširované programy pre vzdelávanie seniorov. Zameriavajú sa na záujmové vzdelávanie. Programy vzdelávania pre potreby trhu práce nie sú ich obsahom, niektoré študijné programy však vedia napomôcť pri uplatnení sa na trhu práce. Iné inštitúcie ďalšieho vzdelávania ako napr. Centrá ďalšieho vzdelávania na univerzitách aktualizujú ponuku v oblasti kontinuálneho kariérového a kompetenčného vzdelávania rôznych vekových kategórií. Pribúdajú možnosti vzdelávania v digitálnej a finančnej gramotnosti, momentálne sa však nerieši finančné zabezpečenie vzdelávania starších ľudí. /Podrobnejšie v Prílohe 1. /

V otázkach dôchodkového systému dochádza zo strany štátu k viacerým významným opatreniam a zaujímavé aktivity možno zaznamenať aj v komerčnej sfére. Okrem informácií MPSVR by mohol byť prínosom aj pohľad na to, s čím pozitívnym a progresívnym prichádza komerčný sektor.

Veľmi významnou kapitolou NPAS a mimoriadne dôležitou i zložitou je problematika sociálnych služieb. Od začiatku tohto roku platí novela zákona o sociálnych službách, ktorá priniesla niektoré kroky dopredu a dôraz na kvalitu. Podľa informácií MPSVR výraznejší posun možno očakávať po dokončení auditu sociálnych služieb a najmä ich financovania.

Podľa názoru Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb dochádza k porušovaniu niekoľkých princípov: **Princíp rovnakého zaobchádzania** v oblasti sociálnych služieb. Seniori nemajú rovnaký prístup k službám, nakoľko sa poskytovatelia rozdeľujú na "verejných" a "neverejných" so všetkými dôsledkami, ktoré dopadajú na seniorov. **Princíp nezávislosti**, nakoľko nie sú dostatočne dostupné sociálne služby poskytované v domácnosti. Tiež možno poukázať na **porušovanie princípu zamestnanosti** –ženy 55+ by mohli byť skvelé opatrovatelky v domácnostiach, len by muselo byť na tieto služby viac peňazí a nerozlišovať verejných a neverejných poskytovateľov. **Porušovanie princípu starostlivosti**, ktorý hovorí o práve opatrovujúcich na primerané spoločenské uznanie hodnoty poskytovanej starostlivosti. (Viac Príloha 2.)

K téme sociálnych služieb iba krátky citát z NPAS: „Aby sa naplnil potenciál starnutia v 21. Storočí, je potrebné dosiahnuť zmeny v postojoch, politikách a v praxi na všetkých úrovniach a vo všetkých sektoroch.“

To napokon neplatí iba pre oblasť sociálnych služieb, ale pre všetky navzájom prepojené otázky komplexu aktívneho starnutia. Je povzbudzujúceho, že NPAS je kontinuitou Európskeho roku aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami v slovenských

podmienkach a pre obdobie do roku 2020. Program aktívneho starnutia mesta Bratislava i ďalšie príklady ukazujú, že je inšpiráciou a základom koncepčného postupu v aktuálnom i strednodobom pohľade. A hoci viacerí z nás už majú svoje roky, vnímame kľúčový význam súčasných krokov pre dlhodobý horizont.

Príloha 1

Celoživotné vzdelávanie z pohľadu Asociácie univerzít treťeho veku na Slovensku

Cieľ 1: V záujme zvýšenia kvality života vytvárať nové a rozvíjať existujúce príležitosti na vzdelávanie ľudí vo vyššom veku na podporu ich aktívneho života a širšieho uplatnenia sa na trhu práce.

Plnenie: Asociácia UTV na Slovensku (ASUTV) v rámci svojich členských UTV na vysokých školách a univerzitách každoročne ponúka inovované a rozširované programy pre vzdelávanie seniorov. Na Slovensku bola otvorená nová UTV na Ekonomickej Univerzite v Bratislave a jej Bratislavskej Business school. ASUTV a jej UTV sa zameriavajú na záujmové vzdelávanie. Programy vzdelávania pre potreby trhu práce nie sú obsahom UTV aj keď niektoré študijné programy vedú napomôcť pri uplatnení sa na trhu práce (napr. Počítače, Dejiny Slovenska, Dejiny Bratislavy).

Asociácia UTV na Slovensku z príležitosti 20. Výročia vzniku pripravuje odbornú konferenciu s medzinárodnou účasťou dňa 27. Novembra 2014, kde sa budú jednotliví členovia prezentovať svojimi aktivitami pre seniorov.

Inštitúcie ďalšieho vzdelávania ako napr. Centrá ďalšieho vzdelávania na univerzitách aktualizujú ponuku v oblasti vzdelávania v cudzích jazykoch, v programoch kontinuálneho vzdelávania pre učiteľov i kariérového a kompetenčného vzdelávania jednotlivcov rôznych vekových kategórií.

Cieľ 2: Legislatívne ukotviť jednotlivé druhy a formy vzdelávania starších ľudí do vzdelávacieho systému Slovenskej republiky.

Plnenie: Zatiaľ nenastali žiadne zmeny v legislatíve.

Cieľ 3: Finančne zabezpečiť jednotlivé druhy a formy vzdelávania starších ľudí.

Plnenie: Asociácia UTV na Slovensku z príležitosti 20. Výročia vzniku pripravuje odbornú konferenciu s medzinárodnou účasťou dňa 27. Novembra 2014, kde sa budú jednotliví členovia prezentovať svojimi aktivitami pre seniorov. ASUTV má prisľúbenú finančnú podporu na organizáciu tohto podujatia z MŠVVaŠ SR, ktorá by mohla čiastočne prispieť aj na rozvoj finančného vzdelávania seniorov a digitálnej gramotnosti v rámci nových vzdelávacích programov UTV v Bratislave. Mimobratislavské UTV dočerpávajú finančné prostriedky poskytnuté na projekty z OP Vzdelávanie na roky 2012 – 2014.

Dotačný systém pre aktívnu účasť seniorov a senioriek na vzdelávacích aktivitách na UTV a ATV zatiaľ cielene vytvorený nebol.

Cieľ 4: Zlepšovať digitálnu gramotnosť starších ľudí.

Plnenie: Väčšina UTV na Slovensku má v ponuke vzdelávacie programy zamerané na vzdelávanie v IKT technológiách a PC zručnostiach, používaní Internetu a pod. Otázkou je v akom stave sú počítače, na ktorých sa vzdelávajú, keďže z prostriedkov – platieb seniorov za školné už na PC učebne nezostávajú prostriedky. Konkrétne témy su rozpísané aj v cieľi 5.

Cieľ 5: Implementovať programy na zlepšenie finančnej gramotnosti starších ľudí.

Plnenie: Niektoré UTV – konkrétne UK v Bratislave začala v januári 2014 s programom Finančného vzdelávania seniorov., ktorý opakovane otvorí aj v októbri 2014. Program obsahu témy tvorby seniorského rozpočtu, optimálne využívanie finanč. Prostriedkov,

práca s Internet bankingom, obsluhovanie bankomatov a pod. Žiaľ, napriek veľkej propagácii, seniori-študenti UTV o túto ponuku stále nejavia dostatočný záujem. Je potrebné prehĺbiť osvetu medzi seniormi. Možno frekventanti UTV sú už v tejto oblasti dostatočne vzdelaní a je potrebné programy ponúknuť iným skupinám seniorov.

Najbližšie priority:

- riešiť Dotačný systém pre aktívnu účasť seniorov a senioriek na vzdelávacích aktivitách a Finančne zabezpečiť jednotlivé druhy a formy vzdelávania starších ľudí
- Legislatívne ukotviť jednotlivé druhy a formy vzdelávania starších ľudí do vzdelávacieho systému Slovenskej republiky
- rozvinúť kampaň na podnietenie záujmu seniorov o finančné vzdelávanie.

PhDr. Nadežda HRAPKOVÁ, PhD.

metodik pre UTV / Methodologist of the University of the Third Age
Univerzita Komenského v Bratislave / Comenius University in
Bratislava

Centrum ďalšieho vzdelávania / Centre for Continuing Education

Odbojárov 10/a

820 05 Bratislava

Slovakia

Tel: +421 (2) 50 117 722

Mobil: +421 911 233 758

Fax: +421 (2) 50 117 703

www.cdvuk.sk